GÜNÜMÜZ BEKTAŞÎ-MEVLEVÎ ŞAİRLERİNDEN KONYALI ÂŞIK HAYDAR/ŞIH HASAN PEKAŞIK

Muammer GÜL*

ÖZET

Bu çalışma, Konyalı, yüz yedi yıllık yaşamıyla bir çok tarihî olaya tanıklık eden, Atatürk'ü görüp ona yazmış olduğu bir şiirini okuyan, manevî şahsiyetlerden feyz almış, kendi ifadesiyle *"Hacı Bektaş-ı Velî yolunda Bektaşî, Mevlânâ yolunda Mevlevî"* olan Âşık Haydar ismiyle anılan Şıh Hasan Pekaşık'ın hayatı, fikirleri ve şiirlerinin tahlilini içermektedir. O, bir asrı deviren hayatına bir çok güzel şeyi sığdırabilmiş ender kişilerden biri olup, mütevazı evinde sevenlerine hayata dair dersler vermeye devam etmektedir.

Anahtar Kelimeler: Âşık Haydar, Tasavvuf, Sevgi, Hoşgörü.

RÉSUMÉ

Cette étude contient la vie, les idées et l'analyse des poèmes de Şıh Hasan Pekaşık qui est connu comme Âşık Haydar, originaire de Konya et qui est en vie depuis 107 ans et servi de témoin de plusieurs évènements historiques. İl a récité un des ses Poèmes á Atatürk quand il l'avait rencontré. İl a fait progrés des personnalités spirituelles. D'après sa propre expression, *"il est Bektachide qui est partisan dela secte religieuse Bektachide et Mevlevî qui est partisan de l'ordre de Mevlânâ."* Celui-ci ayant au-dessus de cent ans est des personnalités très rares qui avait connu plusieurs évènements importants et qui continue encore à donner des conseils sur la vie à ceux qui l'aiment chez sa maison modeste.

Mots-Clés: Âşık Haydar, Mysticisme, Amour, Tolèrance.

Konyalı Âşık Haydar, bir asrı deviren hayatıyla Osmanlı ile Cumhuriyet arasında köprü olan canlı bir tarihtir. O, yüz yedi yılı aşkın hayatında nice olaylara tanıklık etmiş, Cumhuriyetin kurucusu Atatürk başta olmak üzere birçok devlet büyüğü ile manevî şahsiyeti görüp, onlarla konuşma ve dost olma şerefine ermiştir. Aşağıda canlı tarih olarak nitelendirebileceğimiz Âşık Haydar'ın hayatı, kişiliği ve şairliği üzerinde durulacaktır.

*Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

1- Doğumu ve Soyu

Asıl ismi Şıh Hasan Pekaşık'tır (Resim 1). Halk arasında meşrebi göz önüne alınarak ona Âşık Haydar denilmiş, kendisi de bunu kabullenmiştir. 107 yaşında olmasına rağmen nüfus cüzdanındaki doğum tarihi 1319 (1903)'dur. Bunu çocukluğunda göçebe hayatı yaşadıklarından ancak 7-8 yaşlarında iken nüfusa kaydolabildiğine bağlamaktadır[1]. Şıh Hasan Pekaşık'ın babası Ahmet Efendi, annesi Ayşe Hanım'dır.

Pekaşık'ın anlattıklarına bakılırsa, ataları Medine'den Silifke'ye oradan da Konya'ya göç ederek yerleşmiş ve Konya'yı mekân tutmuşlardır. Babası Ahmet Efendi 97 yaşına kadar yaşamış olup, vefat ettiğinde kendisi 15 yaşındadır. Ahmet Efendi'nin ölümünün ardından küçük olduğu hâlde aile reisliği sorumluluğunu üstlenmiş, zembil satarak kazandığı para ile geride kalan annesi, üç kız ve bir erkek kardeşine bakmıştır.

2- Eğitimi

Çocukluğu konar-göçer olarak geçen Âşık Haydar, okuma imkânı bulamamış; bu sebeple ilk öğrenimine 30 yaşlarında başlamıştır. Konya Hakimiyet İlkokulu'nda açılan akşam okuluna beşinci sınıfa kadar devam edebilmiş; ancak son sınıfı okumadığı için diploma alamamıştır[2].

3- Askerliği

Pekaşık, askerliğe de herkes gibi 20 yaşlarında gitmemiş; yaklaşık 48 yaşında
vatanî görevini yapmıştır (Resim 2). Bu gecikmeyi kendisi iki sebebe bağlamaktadır: Birincisi, nüfusa geç kaydolması, ikincisi ise 1940'dan önce *"Abdal"* olanların askerliğe alınmaması[3].

Pekaşık, askere 1942 yılında İstanbul Yeşilköy'de piyade olarak başlamış, o yıllarda yaşı bir hayli ileri olduğundan yedi aylık bir sürenin sonunda terhis edilmiştir.

4- Evlilik Hayatı

Şıh Hasan Pekaşık'ın aile hayatı da renkli olup Nergiz, Zöhre, Eşe, Güldane, Fatma, Gözel ve Hediye isimli bayanlarla tam yedi evlilik yapmış ancak çeşitli sebeplerden dolayı bazı evlilikleri uzun sürmemiştir. İkinci eşi olan Zöhre Hanım'dan Melahat (1933), Emine (1935), Tahir (1939), Fadimana (1942) isimlerinde üçü kız, biri erkek olmak üzere dört çocuğu olmuştur. Ancak oğlu

---

[1] 23.02.2001'de Âşık Haydar ile evinde gerçekleştirilen röportaj.
[2] 19.11.2003'de Âşık Haydar ile evinde gerçekleştirilen röportaj.
[3] 23.08.2003'de Âşık Haydar ile evinde gerçekleştirilen röportaj.

Tahir 1948 yılında küçük yaşta vefat etmiştir. Emine ise 1953 yılında dünyasını değiştirmiştir.

Tahir'in ölümü üzerine tek erkek evlâdını yitiren Pekaşık, uzun yıllar erkek evlât hasreti çeker. Zihni sürekli olarak erkek çocuğa sahip olma hayaliyle meşgul olur. Bir gece rüyasında Mevlânâ'yı görür ve kendisine "*Oğlum, senin altı erkek evlâdın olacak*" der. Bunu çevresindekilere anlattığında ona ancak birkaç kişi inanır. Yakın arkadaşlarına göre yaşlandığından onun çocuğu olmaz. Rüyanın etkisinden kurtulamayan Pekaşık umudunu hiç yitirmez. Bir süre sonra erkek çocuklarının doğacağı inancıyla üç evlilik daha yapar. Bu sırada Güldane Hanım resmî nikâhlı eşidir. Ancak bu evliliklerinden de erkek çocuk sahibi olamaz. Bir gece rüyasında yine Mevlânâ'yı görür ve kendisine: *"Oğlum dünyaya gelecek çocuklarının annesini Erzurum'dan getireceksin"* diye söyler. Bunun üzerine Âşık Haydar, Erzurum'a gider ve Erzurumlu bir arkadaşının aracılığı ile Cafer Efendi ve Çilli Hanım'ın kızları Hediye Hanım'la evlenir. Böylece gördüğü rüyalar gerçek olur. Bu evlilikten Hasan (1970), Hüseyin (1972), Mehdi (1974), Halil İbrahim (1975), Cafer (1981) ve Ali Haydar (1983) isimlerinde altı oğlu dünyaya gelir[4] (Resim 3). Ancak bunların resmiyette anneleri Güldane Hanım'dır[5].

5- Dinî ve Felsefî Görüşleri

Bilindiği üzere Mevlevîlik'le Bektaşîlik arasındaki ilişkiler, daha Mevlânâ ve Hacı Bektaş-ı Velî'nin sağlıklarında başlar. Bektaşîliğin bir tarikat olarak XV-XVI. yüzyıllarda kurulmasından sonra Mevlevîlik Bektaşîlikten etkilenir. Zamanla Bektaşîlikle Mevlevîlik arasındaki bağ güçlenir. Bir kısım Mevlevîler, Bektaşîlikle kaynaşır ve bu durum Osmanlı Devletinin sonuna kadar sürer[6].

Konya'da Cumhuriyet döneminde Bektaşîlerle Mevlevîler arasında eski sıcak ilişkilerin sürdüğü söylenemez. Bununla birlikte Âşık Haydar'ın bu geleneği devam ettirdiği görülmektedir. Gerçekten kendi hayat tarzına ve anlattıklarına bakılırsa Âşık Haydar, Mevlânâ âşığı bir Bektaşî'dir. Kendi ifadesiyle o, Hacı Bektaş-ı Velî[7] yolunda Bektaşî, Mevlânâ yolunda Mevlevî'dir[8]. Bu nedenle adı geçen tarikatların merkezlerini zaman zaman ziyaret etmeye gitmektedir (Resim 4,5).

---

[4] 13.09.2002'de Âşık Haydar ile evinde gerçekleştirilen röportaj.

[5] Konya Karatay Nüfus Müdürlüğü, Defter No:88, Hane No:35, Sıra No: 15,16,17,18,19,20.

[6] Abdülbâki GÖLPINARLI, *Mevlânâ'dan sonra Mevlevîlik,* İnkılâp ve Aka Kitabevleri, (2. baskı), İstanbul 1983, s. 293-304.

[7] Asıl ismi Mehmed'dir. Bektaş mahlâsıdır. Horasan'ın Nişabur şehrinde doğmuştur. Anası ve babası Türk soyundandır. Doğum ve ölüm tarihleri ihtilâflı olup muhtemelen 1270-1337'dir. Bektaşîliğin kurucusu olup eserleri arasında Arapça *Makâlât* ve *Besmele Şerhi* bulunmaktadır. Mezarı Nevşehir Hacıbektaş ilçesindedir. Abdülkadir SEZGİN, *"Hacı Bektaş Veli ve Bektaşilik",* İstanbul 1991, s. 49-59.

[8] Osman Vasfi DİKİLİTAŞ- M. Tahir SAKMAN, "Şehir Sohbetleri", *Yeni Gazete*, 03.02.2000.

Şıh Hasan Pekaşık, bulunduğu çevreden, hatta Konyalılar'dan farklı bir kültüre sahip, düşünür diyebileceğimiz yapıda bir insandır. Kendisi Bektaşî şairlerinden Edip Harâbîden[9] etkilendiğini söylemektedir. Bu durumu: *"Beden bir elbisedir, ihtiyacın bitince çıkarırsın yeni elbiseler giyersin, toprak ana evladını hiç yer mi? Aslında korkacak bir şey yok. Bedenine duyacağın en büyük saygı o bedeni zinadan, haramdan ve kötülüklerden korumaktır. Sen, ben yok sultanım, biz varız, daha ilerisi hepimiz O'yuz[10]..."* şeklinde açıklamaktadır.

Pekaşık'ın cennet, cehennem ve âhiret anlayışı da Türk toplumunda yaygın olan inançtan farklılık arz etmektedir. İnsanoğlunun artık kendi özüne dönmesi gerektiği ve din, dil, ırk ayrımı yapmaksızın tüm insanların kendini bilerek bu dünyada dostça yaşamalarının zamanının geldiğini söyleyen Âşık Haydar, bu konudaki düşüncelerini de şu şekilde ifade etmektedir:

"İnsanoğlu petrol çıkarmak için toprağın yedi bin metre altına indi. Hatta Ay'a kadar gitti. Ne cennet ne de cehennem var. Ne bulursan kendinde bulacaksın. Cennet de burası, cehennem de. Hak divanı burası efendiler! Büyüklerimiz 'Kimseyi kötü görme, kendi noksanını bilip arif ol. Kimsenin ayıbını gözetme gönül. Yetmiş üç millete bir nazarla bak. Hak sevmiş yaratmış. Söz etme gönül' diyorlar. Ana bir baba bir, kardeşiz ama yetmiş üç millete ayrılmışız. Sen beni sevmiyorsun, ben seni sevmiyorum. Koskoca dünyayı birbirimize dar etmişiz. Paraya köle olmuş, insanlığımızı unutmuşuz. Birbirimizi, yani kardeşlerimizi savaşlarda öldürmüşüz. 'Dünya senin elindedir efendi. Ukba (âhiret) senin elindedir efendi. Ne yapıp da öldürürsün sağları, can alır can verir, can mısın sen efendi" diyor büyüklerimiz. Onlar hatalardan kendini kurtararak büyük olmuşlardır'[11].

Pekaşık, cennet ve cehennemi yukarıdaki cümlelerinde, çoğu kişi tarafından kabul edilenin dışında tanımlamakta ancak kıyamet gününü de kabul etmektedir. Ona göre, kıyamet gününde insanoğluna yaşadığı hayatın hesabı ile ilgili olarak henüz bir adım bile atma fırsatı verilmeden ömrünü nerede geçirdiği, malını nereden ve nasıl kazandığı, malını nereye sarfettiği, sıhhatini nasıl kullandığı sorulacaktır. Bu nedenle Pekaşık da hayatını hep bu sorulara cevap verebilecek bir tarzda geçirmeye çalışmakta olduğunu ve bunu yaşam tarzı hâline getirdiğini değişik vesilelerle beyan etmektedir. Bununla birlikte Hz. Peygamber'in sünnetine uymayı da kendisine bir ilke olarak kabul ettiğini sürekli vurgulamaktadır[12].

Âşık Haydar, ilim öğrenmenin önemini kabul etmekte, ancak faydasız ilimlerin kişilerin dünyası ve âhireti için zararlı olacağını, bu nedenle insanlığa faydalı ilimlerin öğrenilmesi gerektiğini söylemektedir. Ona göre ayrıca insanın

9 Hayatı için bk. Abdullah UÇMAN, "Edip Harâbî", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi (*Kısaltma*: DİA)*, X., İstanbul 1994, s.422; Sadettin Nüzhet ERGUN, "*19. Asırdanberi Bektaşi- Kızılbaş Alevi Şairleri ve Nefesleri",* C.III, İstanbul 1956, s. 251-265. 10 Burhan YILMAZ, "Yaşayan Dedemiz", *Gözlem*, S:30, (Mart 2001), s.24. 11 "Asırlık Dede", *Yeni Meram*, 21.12.1999.

12 27.09.2003'de Âşık Haydar ile evinde gerçekleştirilen röportaj.

kendisini beğenmesi aklının zayıflığına delâlet etmektedir. Çünkü dünyada yaşayan herkes bir can taşımaktadır. Başka yaratıklardan farklı olarak insan, en güzel şekilde Allah tarafından yaratılan bir kul olmaktadır. *"Kimi karadır, kimi de aktır, şu mezheptenmiş, bu tarikattanmış"* diyerek hayatı ikilik ve ayrımcılıkla geçirmemek gerekir. İnsanları sırf Yaratan'dan ötürü hoş görmek en büyük erdemdir[13]. O, şiirlerinde de bu fikirlerini hep dile getirmiştir:

İKİLİKTEN GEÇİP

Erenler yolunda gitmek istersen,

İkilikten geçip birliğe gelsene.

Hakikat sırrına ereyim dersen,

İkilikten geçip birliğe gelsene.

Erenler sırrına ereyim dersen,

Hakikat yoluna gideyim dersen,

Marifete türlü mânâyı vereyim dersen,

İkilikten geçip birliğe gelsene.

Âşık Haydar! Hakka varayım dersen,

Birlik noktasına varayım dersen,

Âşıklar, sâdıklar durağına varayım dersen,

İkilikten geçip birliğe gelsene[14].

Asırlık çınar Şıh Hasan Pekaşık, ömrü boyunca hiç kimseyi ayırt etmeden sevmiş, saymış, hatta kendi dininden olmayana dahi sevgi ve hoşgörü gözlüğü ile bakmasını bilmiş bir mutasavvıftır. İnsanlara hep *"Her zaman, birlik beraberlik içinde, sevgi ve saygı çerçevesinde yaşayınız."* ve *"Allah'tan duacıyım, sevelim sevilelim, Hakkı bilelim."* şeklinde tavsiyelerde bulunmuştur.

6- Duaları

Şıh Hasan Pekaşık, misafirperverliği ile de ünlü bir kişidir. Evine gelen herkesi *"Sultanım"* diye başlayan iltifatlarla karşılar. O, günün büyük bölümünde

[13] 18.10.2002'de Âşık Haydar ile evinde gerçekleştirilen röportaj.
[14] Şıh Hasan Pekaşık'ın şiirlerinin yer aldığı, oğlu Hüseyin Pekaşık tarafından tutulan defter, s.16.

misafirlerini evinde ağırlar, gerekli ikramlarda bulunduktan sonra onları dualarla uğurlar. Onun duaları manzum ve oldukça ilginçtir. İşte bunlardan birisi:

"Merhaba Sultanım!

Allah sayınızı eksik etmesin.

Hayırlı günleriniz olsun.

Hayırlı aylarınız olsun.

Hayırlı yıllarınız olsun.

Vakt-i şerifler hayrola.

Niyazlar ulu dergâhta kabul ola.

Hayırlar fethola.

Şerler defola.

Gönüller âbâd ola.

Nûr-ı Muhammed Efendimizin,

Himmeti üzerinizde var ola.

Dem-i Mevlânâ, dem-i Hû[15]*!*

Şıh Hasan Pekaşık, hâlen eşi olan Hediye Hanım, çocukları ve torunları ile birlikte kendisinin kurmuş olduğu Konya Karatay ilçesinde Çimenlik olarak bilinen Fetih Mahallesi, Ereğli Caddesi'ndeki 237 nolu mütevazı evinde oturmaktadır. O, bu mahallede birçok göçebeyi ev sahibi yaparak yerleşik hayata geçmelerini sağlamıştır. Bu nedenle komşuları tarafından sevilip sayılan bir ulu kişi olmuştur. Mahalle dışından kendisini ziyarete gelen sevenlerine de gönül dünyasını açarak, oradan sevgi ve hoşgörü gülleri saçma yönüne gitmiştir.

7- Şıh Hasan Pekaşık'ın Atatürk'le Görüşmesi ve Mevlânâ Dergâhı'nda Atatürk'e Şiir Okuması

Bilindiği üzere Atatürk'ün hayatı ve düşüncesinde Mevlevîliğin önemli bir yeri vardır. Bu nedenle gerek Millî Mücâdele günlerinde ve gerekse Cumhuriyet yıllarında Konya'ya çok sık gelmiş ve Mevlânâ Dergâhı'nı fırsat buldukça ziyaret

[15] 20.09.2003'de Âşık Haydar ile evinde gerçekleştirilen röportaj.

etmiştir[16]. Bunlardan biri, 22 Mart 1922 günü gerçekleşmiştir. Konya'da Mevlânâ Türbesi ve Dergâhı'nı ziyaret eden Mustafa Kemal'i dergâh şeyhi olan Konya milletvekili Abdülhalim Çelebi bütün dervişleriyle birlikte saygı ile karşılamıştır. Mustafa Kemal, dervişlerle birlikte huzur kapısından Mevlânâ Türbesi'ne girmiş, bir müzeden farksız binlerce sanat eseriyle donanmış türbeyi ilgi ve hayranlıkla gezmiştir. Mevlânâ'nın merkadi önünde saygı duruşunda bulunarak Fatiha okumuş, daha sonra dergâh semâhanesine geçmiştir. Bu sırada Abdülhalim Çelebi'nin işaretiyle musiki başlamış, semaa girecek dervişler yerlerini almışlardır[17]. Mevlevî semaını izleyen Mustafa Kemal, Mevlânâ için öğücü sözler söylemiştir. Sema sonrasında o zamanlar genç bir delikanlı olan Âşık Haydar, öne fırlayarak Mevlânâ ile ilgili yazmış olduğu aşağıda yer alan şiirini Mustafa Kemal'in huzurunda okumuştur (Belge 1):

YA HAZRET-İ MEVLÂNÂ

Senin aşkın kalbimde,

Yâ Hazret-i Mevlânâ.

Sıdk ile sığındım sana,

Yâ Hazret-i Mevlânâ.

Severim seni candan,

Yâ Hazret-i Mevlânâ.

Dilimdesin her anda,

Yâ Hazret-i Mevlânâ.

Sen bir ulu Sultansın,

Gönüllere imansın,

Can evimde cananssın,

Yâ Hazret-i Mevlânâ.

---

16 Osman AKANDERE, "Atatürk'ün Büyük Zaferden Sonra Konya'da Yaptığı Konuşmalarda Verdiği Mesajlar", *Yeni İpek Yolu Konya Ticaret Odası Dergisi, Konya IV.,* (Editör: Yusuf KÜÇÜKDAĞ), Özel Sayı (Aralık 2001), s. 79-86.

17 İhsan KAYSERİ, *Atatürk ve Konya*, Konya 1981, s.74.

Yâ Hazret-i Mevlânâ[18].

Dergâhına
varalım,

Eşiğine yüzler
sürelim,

Senden himmet
alalım,

Yâ Hazret-i
Mevlânâ.

Mevlânâ'yı gördüm ben
de,

Ona âşık oldum ben
de,

Muradıma erdim ben
de,

Yâ Hazret-i Mevlânâ.

Yeşil kubben
görünür,

Aşkın kalbime
bürünür,

Âşıkların
senindir,

Yâ Hazret-i
Mevlânâ.

Seni gören
rüyasında,

Meşk oluyor aşk
yolunda,

Konyamız'ın
ortasında,

Yâ Hazret-i Mevlânâ.

Âşık Haydar dost
sana,

Köle olsam
kapına,

Senden himmet
isterim,

Atatürk bu müzik, sema ve şiir ziyafetinde derin bir vecd ile kendinden geçmiş, yanındakilere: "*Mevlânâ çok büyük"* diye seslenmiştir[19]. Pekaşık,

[18] 30.08.2003'de Âşık Haydar ile evinde gerçekleştirilen röportaj.
[19] KAYSERİ, *a.g.e.*, s.74.

Atatürk'ün Konyalılar ile ilgili bir değerlendirme yapıp, *"Konya halkı çok düzgün"* dediğini de ilâve etmektedir[20].

8- Demirci Mehmet Ali Efendi ve Hacı Veyiszâde İle Münasebetleri

Âşık Haydar, yukarıdaki açıklamalardan da anlaşılacağı üzere, ilimle ve tasavvufla da ilgilenmiş, Konya'da yaşayan birçok mutasavvıf ve ilim adamından feyiz almıştır. Bunlardan Mevlevî Sıtkı Dede'nin[21] (Resim 6) müridi Demirci Mehmet Ali Efendi[22] (Resim 7) ve büyük ilim adamlarından Hacı Veyiszâde Mustafa Efendi herkesin bildiği şahsiyetlerdir. Özellikle onun Mehmet Ali Efendi ile olan münasebeti ile Mevlevî dervişi oluşu ilgi çekicidir. Âşık Haydar'ın ona intisabı ile ilgili anekdot şöyledir:

Demirci Mehmet Ali Efendi bir gün rüyasında Mevlânâ'yı ziyarete gelir. Dergâhın kapısına doğru yaklaşırken içeriden bir zâtın çıktığını ve kendisine *"Gel oğlum gel"* diye seslendiğini duyar. Bunun üzerine uyanır ve o günden sonra gönlüne Mevlânâ'nın aşkı düşer ve aramaya başlar. Günlerden bir gün, rüyasında kendisini çağıran o meçhul zâtı görür. Bu kişinin Sıtkı Dede olduğunu öğrenince hemen eline sarılıp öper ve bu kavuşmadan sonra gönül alışverişleri başlar. Yıllarca hizmetinde bulunduktan sonra Sıtkı Dede, Demirci Mehmet Ali Efendi'ye bir adet yelek (Resim 8) hediye eder. Ancak yelek kendisine küçük gelmiştir. Aradan bir hayli zaman geçtikten sonra Sıtkı Dede'ye giderek vermiş olduğu yeleğin kendisine küçük geldiğini söyler. Sıtkı Dede ise: *"Oğlum! O yeleği sakla, onun sahibi gelecek"* der. Demirci Mehmet Ali Efendi tam bir teslimiyet içerisinde: *"Eyvallah efendim!"* diyerek cevap verir. Sıtkı Dede'nin vefatı üzerine el verdiği Mehmet Ali Efendi'nin etrafında sohbet meclisleri kurulur. Pekaşık'ı tanıyan müritlerden biri Mehmet Ali Efendi'ye ondan bahsedip tanıştırmak ister. Ancak Mehmet Ali Efendi bu teklifi kabul etmez. Pekaşık, içten içe yanıp tutuşmaktadır. Mehmet Ali Efendi'yi rüyalarında görür. Mevlânâ'yı şefaatçi yapıp bol bol dua ederek sabırla onun kendisini kabul edeceği günü bekler ve

[20] 30.08.2003'de Âşık Haydar ile evinde gerçekleştirilen röportaj.

[21] Mesnevîhân Sıtkı Dede, aslen Filibe'lidir. 25 yaşında İstanbul'a gelmiş, orada İslâmî ilimler üzerine tahsilini sürdürmüş ve bir süre sonra da Mevlânâ aşkıyla Konya'ya gelmiştir. Burada Mevlânâ Dergâhı'na yerleşen Sıtkı Dede mükemmel Arapça ve Farsça'sıyla hemen temayüz etmiş ve meraklılarına Mesnevî okutmaya başlamıştır. İlmi ve fazlı ile temayüz edince Sultan Selim Camii'ne hatip olarak tayin edilmiş, 1933 yılında Konya'da vefat etmiş; Üçler Mezarlığı'na defnedilmiştir. Sıtkı Dede aynı zamanda değerli bir hattat, hakkak ve şairdir. Bk. Hasan ÖZÖNDER, *Konya Velileri*, Konya 1990, s.259,262.

[22] Demirci Mehmet Ali Efendi, Mevlevî Şeyhi Sıtkı Dede'den el almış bir Mevlevî Şeyhi'dir. Asıl ismi Mehmet Ali ÖZERDOĞAN olup Rumî 1309/ Milâdi 1893 yılında Konya'nın Bozkır ilçesi Ahırlı nahiyesi doğmuştur. Demirci Mehmet Ali Efendi, lâkabından da anlaşılacağı üzere demircilik ve tornacılık işiyle meşgul iken ilme merak sarıp Arapça öğrenmiştir. Kapu Camii civarındaki işyerinde ve bağ evinde sevenlerine sohbetlerde bulunmuştur. Dönemin başbakanı Adnan MENDERES'in de onun sohbetlerinde bulunduğu torunu Zafer KAYMAK tarafından nakledilmiştir. Evli ve biri erkek dört çocuğu bulunan Demirci Mehmet Ali Efendi 30.09.1971'de vefat etmiş olup kabri Üçler Mezarlığı'ndadır. Demirci Mehmet Ali Efendi'nin torunu Zafer KAYMAK'a verdiği bilgilerden dolayı teşekkür ederiz.

bir gece rüyasında Sultan Selim Camii'ne sabah namazı kılmak üzere gider. Namaz çıkışı Mevlânâ Türbesi'ne doğru yönelir. O anda dergâhın kapısı açılır, içeriden birisi: *"Gel oğlum, gel sohbet edelim"* diyerek seslenir ve Âşık Haydar'ı bağrına basar. Bunun üzerine Âşık Haydar uyanır. Ondan sonra gönlüne aşk ateşi düşer ve rüyasında gördüğü ve kim olduğunu bilmediği zâtı aramaya başlar...

Demirci Mehmet Ali Efendi ile aynı rüyayı görmüş olan Şıh Hasan Pekaşık'ı yıllar sonra müritlerinden biri tekrar Mehmet Ali Efendi'ye müracaatta bulunarak götürür: *"Size bahsettiğimiz kardeş bu, Hz. Pîr'e (Mevlânâ) çok muhabbeti var."* der. Pekaşık, Mehmet Ali Efendi'nin elini öper. O da: *"Hoş geldin oğlum"* diyerek onu müritliğe kabul eder. Böylece Âşık Haydar, rüyasında gördüğü zâta kavuşmuş olur.

Günlerden bir gün Mehmet Ali Efendi, Sıtkı Dede'nin vermiş olduğuna yukarıda değinilen yeleğin yanına kendi yeleğini (Resim 9) koyarak Âşık Haydar'a verir. Âşık Haydar Sıtkı Dede'nin yeleğini giydiğinde üstüne tıpatıp uyduğunu görür. Böylece aralarındaki muhabbet ortamı 30.09.1971 tarihinde Mehmet Ali Efendi'nin vefatına kadar devam eder[23].

Âşık Haydar'ın en çok sevdiği büyük şahsiyetlerden biri de Hacı Veyiszâde'dir[24]. Bu nedenle o, uzun yıllar Hacı Veyiszâde'nin sohbetlerine devam etmiş, onun da dostluğunu kazanmaktan geri durmamıştır. Pekaşık, Hacıveyiszâde'nin âdeta hayranıdır. Bu nedenle yaptığı sohbetler esnasında onun ismi geçince birden gözleri dolar, hıçkırıklarını tutamaz. Hacı Veyiszâde'yi çok sevdiğini, onun da kendisine muhabbeti olduğunu, ellerini ve ayaklarını öpmek için davrandığında kendisine engel olarak Hacıveyiszâde'nin ona; *"Sultanım! Ne olur bana dua et. Senin duan mermere bile geçer."* diyerek iltifat ettiğini yaşlı gözlerle anlatmıştır[25].

---

[23] 11.09.2002'de Âşık Haydar'ın torunu Muhammet GÜL ile evinde gerçekleştirilen röportaj.

[24] Hacı Veyiszâde lâkabı ile bilinen Mustafa KURUCU, 1888 yılında Konya Sedirler Mahallesi'nde doğmuştur. Babası büyük bilginlerden Hacı Veyis Efendi, annesi ise Fatma Hanım'dır. İlk bilgi ve terbiyeyi babasından alan Mustafa Efendi, çok küçük yaşlarda Bekir Efendi isimli bir zattan hıfzını ikmâl etmiştir. Bundan sonra, Hacı Veyis Efendi'nin müderrisliğini yaptığı Adliye Medresesi'ne devam etmiştir. 18-19 yaşlarında icâzet almıştır. 22-23 yaşlarında *"Islah-ı Medâriste tedris hayatına atılmış"*, burada pek çok talebe yetiştirmiştir. Medreselerin kapatılmasından sonra uzun yıllar Pîrî Mehmet Paşa Camii İmam ve Hatipliği, merkez vaizliği görevlerinde bulunmuştur. Tedris ve irşat faaliyetleri, vefatına kadar devam etmiştir. Cumhuriyetin ilk yıllarından ölümüne kadar Konya'da hayır adına ne varsa o kurmuş, *"Kurucu"* soyadını da bundan dolayı almıştır. Kur'ân Kursları, İmam Hatip Okulu, Yüksek İslâm Enstitüsü, Talebe Yurtları Tesis ve Koruma Cemiyeti'nin kurucusu ve başkanı, hastane ve cami yaptırma derneklerinin kurucusu, Kızılay, Tayyare Cemiyeti ve Çocuk Esirgeme Kurumlarının kurucusu ve faal azasıdır. 05.02.1960 yılında vefat etmiştir. Mehmet Ali UZ, *Konya Alimleri ve Velileri,* Konya 1993, s. 259-260; Caner ARABACI, *Osmanlı Dönemi Konya Medreseleri, 1900-1924,* Konya 1998, s. 536-538.

[25] 06.09.2003'de Âşık Haydar ile evinde gerçekleştirilen röportaj.

9- Âşık Veysel'i Evinde Misafir Etmesi

Şıh Hasan Pekaşık, çağdaşı âşıklarla da yakından ilgilenmiş, fırsat düştükçe onlarla buluşup görüşmüştür. Bunlardan biri Âşık Veysel[26] olup, görüşmeleri 1967'de olmuştur. Fevzi HALICI'dan alınan bilgilere göre; 1967 yılında yapılan II. Konya Âşıklar Bayramı'nda Konya Turizm Derneği, Âşık Veysel'i de Konya'ya davet etmiştir. Âşıklar Bayramı süresince Pekaşık, Âşık Veysel ile yakından ilgilenmiş, hattâ onu evinde misafir etmiştir[27]. Âşık Veysel'i takdir eden Pekaşık evinden ayrılırken misafirinin cebine, o gün için yüksek bir meblâğ olan üç-dört bin lira harçlık koymuştur. Konya Turizm Derneği ise bu ünlü misafire ancak yüz elli lira verebilmiştir[28].

10- Şıh Hasan Pekaşık'ın Şairliği

Şiirlerinde genellikle din, Allah, Hz. Muhammed, Hz. Ali, Hz. Hasan, Hz. Hüseyin, Oniki İmam, Mevlânâ, Hacı Bektaş-ı Veli, Hacı Veyiszâde sevgisi temalarını işleyen Şıh Hasan Pekaşık, *"Âşık Haydar"* mahlâsını kullanmaktadır.

Âşık Haydar, genellikle Edip Harabî, Kaygusuz Abdal, Kul Himmet, Lokmanî gibi Bektaşî şairleri ile büyük Türk mutasavvıflarından Yunus Emre ve Mevlânâ'dan etkilenmiştir.

Bunların yanında şiirlerinde doğru ve dürüst olmanın önemini devamlı olarak vurgulayan Pekaşık'ın, ilâhî aşka dair şiirleri bulunmaktadır. Ayrıca ayrımcılık yapmadan insanları sevmenin ve onlara değer vermenin yani hoşgörülü olmanın önemine de sürekli değinmektedir.

Âşık Haydar, âdeta bir eğitici durumunda olup, şiirlerinde insanlara nasihatı öne çıkarmaktadır. Onun bu öğütleri ilâhî öğütler niteliğindedir:

Kelâmı mürşide daim kulak tut.

Sûreti âdemde zâhir oldu hak.

---

26 Asıl ismi Veysel ŞATIROĞLU olan halk ozanı, 1894 Sivas ili Şarkışla İlçesi Sivrialan köyü
doğumludur. Çok küçük yaşta geçirmiş olduğu çiçek hastalığı neticesinde gözünü kaybeder. Babası her an bakıma muhtaç bir konumda olan oğlunun bu durumuna üzülerek oyalanması için bir saz alır. 1931 yılında Sivas Aşıklar Bayramı'na katılan Veysel, ilk şiirini 1931 yılında söyler ve yürüyerek Ankara'ya gider. 1941 yılında Köy Enstitüleri'nde öğretmenliğe başlar ve 1944 yılında ilk kitabı *Deyişler* basılır. 1949 yılında *Sazımdan Sesler* isimli ikinci kitabı basılır. 1951'de hayatı filme alınan Aşık Veysel, 1965 yılında T.B.M.M. tarafından ödüllendirilir. 1972 yılında kanser teşhisi ile hastaneye yatırılan Aşık Veysel, 21 Mart 1973 yılında vefat eder ve doğduğu yerde toprağa verilir. Bk. Özkan YALÇIN, *Aşık Veysel Birinci Kitap Dramı-Sanatı-Deyişleri,* Ankara 1986, s. 15-16; Aydın OY, "Âşık Veysel", *DİA*, IV., İstanbul 1991, s. 6. 27 DİKİLİTAŞ- SAKMAN, *a.g.r.*, s.2.

28 15.12.2003'de Konya Turizm Derneği'nde Fevzi HALICI (1924-) ile yapılan röportaj.

Çok şükür tevhide erdim nihayet,

Kemâli zâtullah beyana geldi[29].

Onun, her an haline şükreden bir tavrı vardır. Bu memnuniyeti de ilâhî aşkı bulması, Mevlevî ve Bektaşî pîrleriyle gönül birliği kurmasından dolayıdır. Zira o ilâhî aşka onların vesilesiyle ulaşmıştır. Zaten birçok şiirinde kendisinin arayış içerisinde olduğunu, sonuçta kendisini bulduğunu dile getirmektedir[30].

Konya'da Mevlânâ'yı gördüm,

Aşkına düştüm, murada erdim,

Çok şükür! Mâşuku Konya'da gördüm,

Erenler durağı ne güzel Konya[31].

11- Şiirlerinin Yapısı

Âşık Haydar'ın şiirlerinin tamamı dörtlüklerden oluşmuştur. Ancak bu şiirlerini ne hece vezniyle ne de aruz vezniyle söylemiştir. Şiirleri incelendiğinde dörtlüklerdeki dizelerin hece sayılarının da eşit olmadığı görülür[32]. Bu durum göz önüne alındığında onun şiirde çok usta biri olmadığı söylenebilir.

Varma yalancının yanına sakın (11)

Her daim aldatır o mel'un (9)

İblis yoluna gidiyor kaçın (10)

Yalancı şerrinden saklasın Allahım (12)[33]

Âşık Haydar'ın şiirlerindeki dizelerinin büyük çoğunluğu 11 hece ile 10'lu ve 9'lu hecelerden oluşmuştur. Hemen hemen her şiirinde nakarat dizeleri kullanmıştır[34].

---

[29] Şıh Hasan Pekaşık'ın şiirlerinin yer aldığı, oğlu Hüseyin Pekaşık tarafından tutulan defter, s.40.

[30] 16.02.2004'te Konya Mustafa Bülbül İlköğretim Okulu Türkçe Öğretmeni Serap GÜL ile Âşık Haydar'ın şairliği üzerine yapılan röportaj. Kendilerine katkılarından dolayı teşekkür ederiz.

[31] *"Erenler Durağı"*, Şıh Hasan Pekaşık'ın şiirlerinin yer aldığı, oğlu Hüseyin Pekaşık tarafından tutulan defter, s.24.

[32] 17.02.2004'te Serap GÜL ile yapılan röportaj.

[33] *"Yalancı"*, Şıh Hasan Pekaşık'ın şiirlerinin yer aldığı, oğlu Hüseyin Pekaşık tarafından tutulan defter, s.14.

[34] 17.02.2004'te Serap GÜL ile yapılan röportaj.

Günde gün artmakta derdim,

İsmini sevdiğim şahım, gel yetiş!

Bunca dertlilerin dermanı olan,

İsmini sevdiğim şahım, gel yetiş!
35

Âşık Haydar'ın şiirlerine bakıldığında kolayca anlaşılabilen bir halk dilini kullandığı görülür. Bunun yanı sıra Bektaşî-Mevlevî terimleri sıkça kullanılmıştır. Bunlar da onun tasavvuf kültürüne vukufiyetini göstermektedir[36].

Miraçta oturan fahr-i Ahmet,

Çektirme bana bunca zahmet.

On iki İmam'a eylerim minnet,

Cümle günahıma imamlar medet![37]

Âşık Haydar'ın şiirlerinde belli bir uyak düzeni de yoktur. Zaten şiirlerinden ve kişiliğinden anlaşılacağı üzere, onun kafiyeli ve ölçülü şiir söylemek gibi bir iddiası da yoktur.

Pekaşık, herhangi bir şiir kuralına bağlı kalma gereği hissetmeden, yüreğinden coşan duygularını, kendisine has felsefî görüşünü, dörtlükler halinde büyük bir heyecan içerisinde söylemiştir[38].

Sonuç

Siyah-beyaz, acı-tatlı, güzel-çirkin, iyi-kötü, her ne kadar birbirlerine zıt kavramlar olsa da birbirinden ayrı düşünülmesi mümkün değildir. Birinin yokluğu demek diğerinin de anlamını yitirmesi demektir. Bu tabiî bir kuraldır. Doğada her şey zıddıyla yaşam bulur ve öyle bilinir. Önemli olan da siyahın yanında beyazı, acının yanında tatlıyı, kötünün yanında iyiyi, çirkinin yanında güzeli ortaya çıkarabilmek, dikenlerin arasından gülleri görebilmek, karın üzerindeki kardeleni anlayabilmek olsa gerektir.

---

35 *"Yetiş Şahım"*, Şıh Hasan Pekaşık'ın şiirlerinin yer aldığı, oğlu Hüseyin Pekaşık tarafından
tutulan defter, s.15.
36 16.02.2004'te Serap GÜL ile yapılan röportaj.
37 *"İmamlar Medet"*, Şıh Hasan Pekaşık'ın şiirlerinin yer aldığı, oğlu Hüseyin Pekaşık tarafından tutulan defter, s.41.
38 18.02.2004'te Serap GÜL ile yapılan röportaj.

Mehmet AKSU Bey'in[39] çevresindekilerin zihinlerine nakşetmiş olduğu, tarihi çok eski devirlere dayanan güzel bir kavram vardır: *"Pozitif Düşünme"*. Yani olaylara ve insanlara sevgiyle yaklaşabilme, hoş görebilme. Belki bir Yunus felsefesi: *"Yaratılanı Hoş Gör, Yaratandan Ötürü"* , belki de bir Mevlânâ felsefesi: *"Gel Ne Olursan Ol Gel! Kâfir, putperest, ateşe tapan Mecusî olsan da gel! Yüz kere*
tövbeni bozmuş olsan da gel! Bizim kapımız ümit kapısıdır, nasılsan
öyle gel!"

İnsanoğlunda görülecek ve görülmesi gerekli olan o kadar güzel şeyler var ki! İnsanlığa bu güzellikleri cömertçe sunan canlı bir tarih: Âşık Haydar, yüzyılı aşan yaşamıyla asırlık bir çınar. O, Osmanlı ile günümüzü birbirine bağlayan bir köprü âdeta...

107 yılı aşkın o uzun yaşamına çok şeyleri sığdırabilmiş. Çile ve sıkıntı dolu bir ömür. Ancak; sabır ve vefâ örneği. Yaşamındaki tüm olumsuzluklara rağmen Tanrı'ya sığınmasını bilmiş bir halk filozofu! Gönül sazının bam teline mızrabıyla dokunan ve bizler ile gelecek nesillere bir öğüttür onun şiirleri.

O Tanrısıyla hemhâl olmuş, bir sevgi seli hâlinde ziyaretine gelenlere en dokunaklı, inci güzelliğindeki manzum sözleriyle hayata dair dersler vermekte...

Kendisinden sadır olmuş herhangi bir gurur ve kibir ifadesi yok, mütevazılığı ile insanları büyülüyor, tevazu gösterdikçe âdeta yüceliyor.

Âşık Haydar, mürşitten bulup kuvveti,

Daim Pîr'inden alır himmeti.

İkilikle ayırma hizmeti,

Lâ ilâhe illâ hû vallah dedik."

Mevlânâ gibi büyük bir şahsiyetin dergâhına yüz sürüp, Atatürk'e onu şiirleriyle anlatabilme güzelliğini yaşayan bu kişi, Mevlevî büyüklerinden de el almıştır. Konyalılar'ın gönlünde taht kuran Hacı Veyiszâde gibi bir zâttan feyz almak da onun ayrıcalığını ortaya koymuştur.

Yaşama, olaylara ve insanlara ibret nazarıyla bakılabildiği takdirde her şeyde bir güzellik ve hakikat görülebilir. Alfred de VİGNY bunu şöyle ifade etmiştir: *"Hiçbir insana rastlamadım ki, onda öğrenilebilecek bir şey olmasın."*
CHANNİNG ise: *" Okumasını bilirsen, her insanın bir kitap olduğunu görürsün."* der.

Âşık Haydar'ın da okunması ve ders alınması gereken bir kitap olduğu söylenebilir.

[39] Eski Konya İl Emniyet Müdürü (görev yılları 1998-2003).

KAYNAKÇA

a) Arşiv Belgeleri

Konya Karatay Nüfus Müdürlüğü, Defter No:88.

Şıh Hasan PEKAŞIK'ın kendisi tarafından tutulan ve şiirlerinin yer aldığı defter.

Şıh Hasan PEKAŞIK'ın şiirlerinin yer aldığı, oğlu Hüseyin PEKAŞIK tarafından tutulan defter.

b) Kitaplar

ARABACI, Caner, *Osmanlı Dönemi Konya Medreseleri, 1900-1924,* Konya 1998.

ERGUN, Sadettin Nüzhet, "*19. Asırdanberi Bektaşi-Kızılbaş Alevi Şairleri ve Nefesleri",* C.III, İstanbul 1956.

GÖLPINARLI, Abdülbâki, *Mevlânâ'dan sonra Mevlevîlik,* İnkılâp ve Aka Kitabevleri, (2.baskı), İstanbul 1983.

KAYSERİ, İhsan, *Atatürk ve Konya*, Konya 1981.

SEZGİN,Abdülkadir *"Hacı Bektaş Veli ve Bektaşilik",* İstanbul 1991.

ÖZÖNDER, Hasan, *Konya Velileri*, Konya 1990.

UZ, Mehmet Ali, *Konya Alimleri ve Velileri,* Konya 1993.

YALÇIN, Özkan, *Aşık Veysel Birinci Kitap Dramı-Sanatı-Deyişleri,* Ankara 1986.

c) Makaleler

AKANDERE, Osman, "Atatürk'ün Büyük Zaferden Sonra Konya'da Yaptığı Konuşmalarda Verdiği Mesajlar", *Yeni İpek Yolu Konya Ticaret Odası Dergisi, Konya IV.,* (Editör: Yusuf KÜÇÜKDAĞ), Özel Sayı (Aralık 2001).

"Asırlık Dede", *Yeni Meram*, 21.12.1999.

DİKİLİTAŞ, Osman Vasfi- SAKMAN, M. Tahir "Şehir Sohbetleri", *Yeni Gazete*, 03.02.2000.

OY, Aydın, "Âşık Veysel", *DİA*, IV., İstanbul 1991.

UÇMAN, Abdullah, "Edip Harâbî", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (Kısaltma: *DİA*), X., İstanbul 1994.

YILMAZ, Burhan, "Yaşayan Dedemiz", *Gözlem*, S:30, (Mart 2001).

d) Bilgisine Müracaat Edilenler

Şıh Hasan PEKAŞIK (Âşık Haydar)

Prof. Dr. A. Berat ALPTEKİN (S.Ü. Öğretim Üyesi)

Prof. Dr. Yusuf KÜÇÜKDAĞ (S.Ü. Öğretim Üyesi)

Dr. Hasan ÖZÖNDER (S.Ü.Emekli Öğretim Üyesi)

A. Sefa ODABAŞI (Araştırmacı-Yazar)

Serap GÜL (Konya Mustafa Bülbül İlköğretim Okulu Türkçe Öğretmeni)

Fevzi HALICI (Araştırmacı-Yazar)

Mehmet AKSU (Eski Konya İl Emniyet Müdürü, görev yılları 1998-2003).

Zafer KAYMAK (Demirci Mehmet Ali Efendi'nin torunu)

Muhammet GÜL (Âşık Haydar'ın torunu)

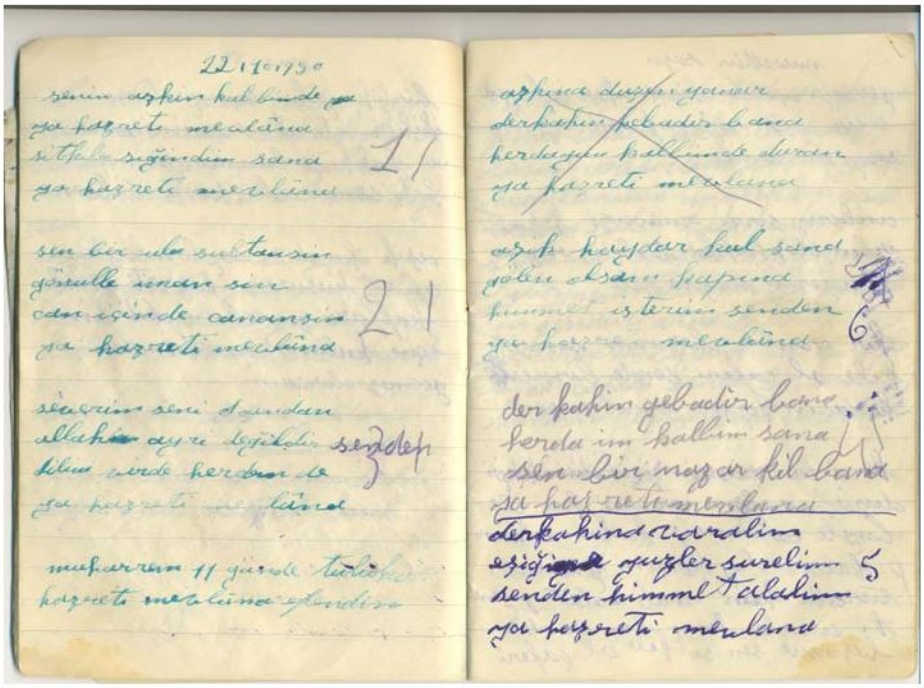

Belge 1. Âşık Haydar'ın Atatürk'ün huzurunda okumuş olduğu *"Ya Hazreti Mevlânâ"* isimli şiiri (1950'li yıllarda kendisi tarafından tutulan defter).

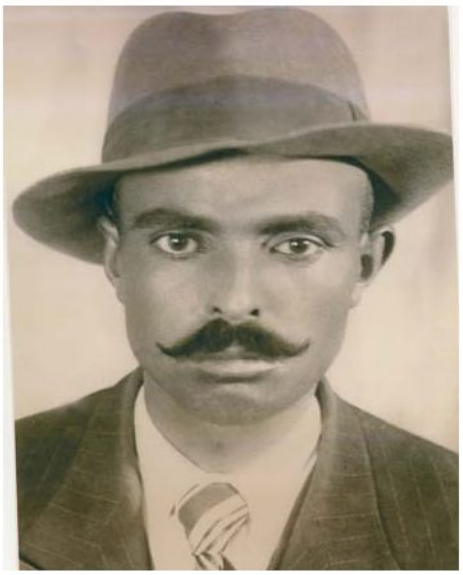

Resim 1. Âşık Haydar'ın gençliği (Aile Albümü'nden).

Resim 2. Âşık Haydar'ın askerlik hatırası (Aile Albümü'nden)

Resim 3. Âşık Haydar, eşleri Güldane ve Hediye hanımlar (sol tarafta) ile erkek çocukları (önde oturanlar) ile birlikte. Sağ tarafta Âşık Haydar'ın kolundaki ilâhîci Tahir Karagöz'dür, 1982 (Aile Albümü'nden).

Resim 4. Âşık Haydar'ın Hacı Bektaş-ı Veli Türbesi'ni ziyaretleri (Aile Albümü'nden).

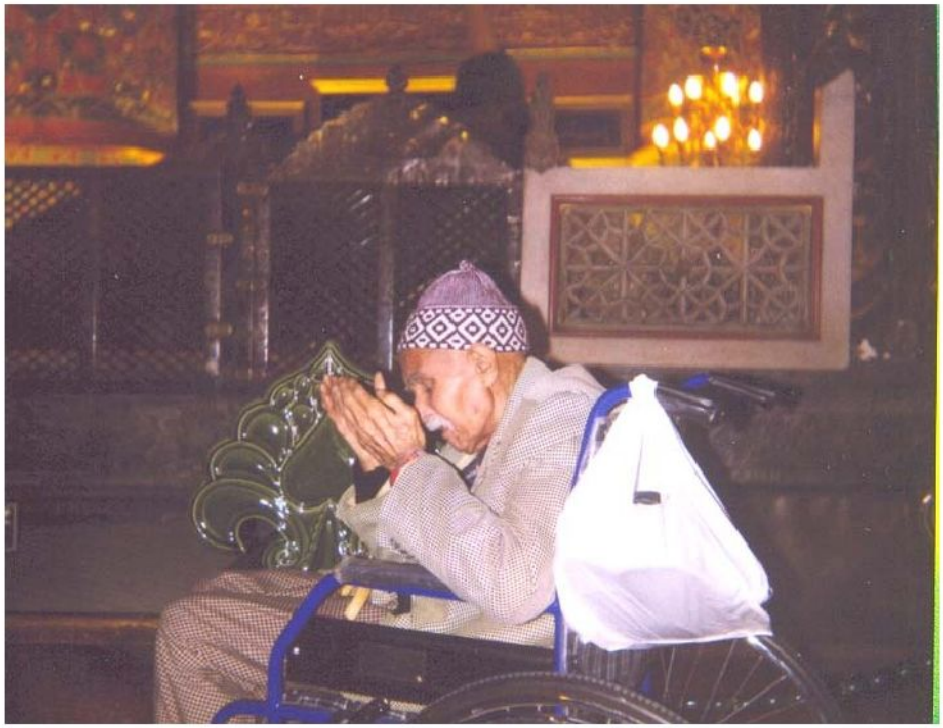

Resim 5. Âşık Haydar Mevlânâ Türbesi'nde dua ederken. (Aile Albümü'nden).

Resim 6. Mesnevîhan Sıtkı Dede (Mustafa HOLAT Arşivi'nden).

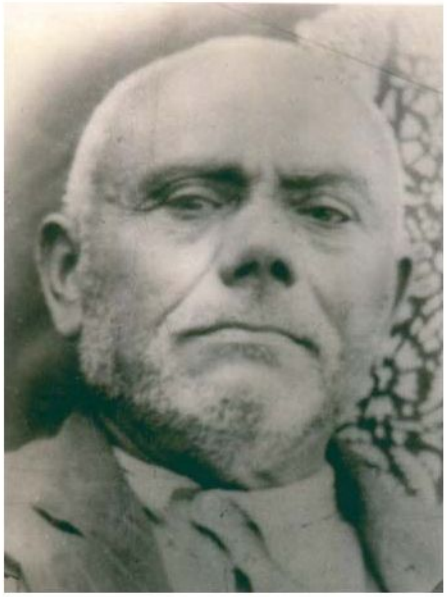

Resim 7. Demirci Mehmet Ali Efendi (Aile Albümü'nden).

Resim 8. Demirci Mehmet Ali Efendinin yeleği,bu yelek, Âşık Haydar'ın torunu Muhammet GÜL'de bulunmaktadır.

Resim 9. Sıtkı Dede'nin yeleği, bu yelek, Âşık Haydar'ın torunu Muhammet GÜL'de bulunmaktadır.